

Development of Learners' Information and Communication Competence Based on Artificial Intelligence

Baqoyeva Maftuna Sulton Qizi

Abstract

The pedagogical opportunities for developing learners' information and communication competence through the use of artificial intelligence technologies in the educational process are continuously expanding. In the modern educational environment, the ability to search for information, critically evaluate, select, process, and effectively use it through digital tools, as well as properly organize information exchange, is regarded as one of the essential competencies of learners. From this perspective, artificial intelligence technologies serve as a modern pedagogical tool capable of promoting learners' independent inquiry, improving their information-handling skills, and enhancing their communicative activities. This thesis highlights the content of information and communication competence, its structural components, and the possibilities of integrating them with artificial intelligence tools.

Keywords

artificial intelligence, learners, information and communication competence, information culture, digital education, information handling, digital competence, communicative competence.

Sun'iy intellekt asosida ta'lim oluvchilarning axborot-kommunikatsiya kompetensiyasini rivojlantirish

Baqoyeva Maftuna Sulton Qizi

Annotatsiya. Sun'iy intellekt texnologiyalaridan ta'lim jarayonida foydalanish asosida ta'lim oluvchilarning axborot-kommunikatsiya kompetensiyasini rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari tobora kengayib bormoqda. Zamonaviy ta'limimizda muhitda axborotni izlash, uni tanqidiy baholash, saralash, qayta ishlash, raqamli vositalar

"KELAJAK TEKNOLOGIYALARI VA SUN'IY INTELLEKT"
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-6, 2026

yordamida undan samarali foydalanish hamda axborot almashinuvini to'g'ri tashkil etish ta'lim oluvchilarning muhim kompetensiyalaridan biri sifatida qaraladi. Shu nuqtayi nazardan, sun'iy intellekt texnologiyalari ta'lim oluvchilarning mustaqil izlanishi, axborot bilan ishlash ko'nikmalarini takomillashtirishi va kommunikativ faoliyatini faollashtirishi mumkin bo'lgan zamonaviy pedagogik vosita sifatida namoyon bo'ladi. Tezisimizda axborot-kommunikatsiya kompetensiyasining mazmuni, uning tarkibiy jihatlari hamda sun'iy intellekt vositalari bilan uyg'unlashtirish imkoniyatlari yoritilgan.

***Kalit so'zlar:** sun'iy intellekt, ta'lim oluvchilar, axborot-kommunikatsiya kompetensiyasi, axborot madaniyati, raqamli ta'lim, axborot bilan ishlash, raqamli kompetensiya, kommunikativ kompetensiya.*

Kirish. Tezisimizda sun'iy intellekt texnologiyalarining ta'lim jarayonidagi imkoniyatlari hamda ularning ta'lim oluvchilarning axborot-kommunikatsiya kompetensiyasini rivojlantirishdagi pedagogik ahamiyati yoritiladi. Bugungi kunda raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi ta'lim oluvchilardan nafaqat tayyor axborotni o'zlashtirishni, balki uni mustaqil izlash, saralash, tahlil qilish, qayta ishlash va amaliy faoliyatda samarali qo'llash ko'nikmalariga ega bo'lishni talab etmoqda. Shu jihatdan axborot-kommunikatsiya kompetensiyasi zamonaviy ta'limning muhim tarkibiy qismlaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Tezisimizda sun'iy intellekt asosida ta'lim oluvchilarning axborot bilan ishlash jarayonini takomillashtirish, raqamli vositalardan maqsadli foydalanish, axborotni tahliliy baholash hamda kommunikativ faoliyatni rivojlantirish imkoniyatlari tahlil qilinadi. Ayniqsa, sun'iy intellektga asoslangan platformalar, mobil ilovalar va ChatGPT kabi vositalardan ta'lim jarayonida foydalanish o'quvchilarning mustaqil izlanishi, savol berishi, ma'lumotlarni taqqoslashi va yangi bilimlarni shakllantirishiga yordam berishi mumkin. Mazkur jarayonimizda sun'iy intellektidan foydalanish faqat texnik vositadan foydalanish bilan cheklanmasdan, ta'lim oluvchilarda axborotning ishonchliligini aniqlash, turli manbalarni solishtirish,

“KELAJAK TEKNOLOGIYALARI VA SUN’IY INTELLEKT”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-6, 2026

raqamli muhitda to‘g‘ri muloqot qilish va olingan ma’lumotlardan mas’uliyatli foydalanish kompetensiyalarini shakllantirish bilan uyg‘unlashishi lozim. Shuning uchun sun’iy intellekt texnologiyalarini pedagogik jihatdan asoslangan holda ta’lim jarayoniga integratsiya qilish ta’lim oluvchilarning axborot-kommunikatsiya kompetensiyasini rivojlantirishning samarali yo‘nalishlaridan biri sifatida qaraladi. Tezisimizda mazkur masalaning pedagogik mohiyati, sun’iy intellekt vositalarining ta’lim oluvchilar faoliyatiga ta’siri hamda axborot-kommunikatsiya kompetensiyasini rivojlantirishdagi amaliy imkoniyatlari tahlil qilinadi. Bunda ta’lim jarayonining zamonaviy talablari asosida sun’iy intellektdan foydalanishning afzalliklari bilan bir qatorda, undan foydalanishda axborot xavfsizligi, tanqidiy fikrlash va akademik mas’uliyatni ta’minlash zaruriyati ham e’tiborga olinadi. Ushbu tezisning asosiy maqsadi sun’iy intellekt texnologiyalaridan ta’lim jarayonida samarali foydalanish orqali ta’lim oluvchilarning axborot-kommunikatsiya kompetensiyasini rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlarini aniqlashdan iborat. Shuningdek, sun’iy intellekt vositalari yordamida axborotni izlash, tanlash, tahlil qilish, qayta ishlash va undan maqsadli foydalanish, raqamli texnologiyalar bilan ishlash hamda zamonaviy kommunikatsiya vositalaridan samarali foydalanish ko‘nikmalarini shakllantirish imkoniyatlarini asoslash tadqiqotning muhim maqsadlaridan biridir. Tadqiqotimning predmetini ta’lim jarayonida sun’iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish asosida ta’lim oluvchilarning axborot-kommunikatsiya kompetensiyasini rivojlantirish mazmuni, pedagogik shart-sharoitlari, usul va vositalari tashkil etadi. Bunda sun’iy intellektga asoslangan ta’lim platformalari, mobil ilovalar va interaktiv raqamli vositalarning ta’lim oluvchilarning axborot bilan ishlash, raqamli muhitda muloqot qilish, mustaqil izlanish, tanqidiy fikrlash va o‘zlashtirilgan axborotni amaliy faoliyatda qo‘llash kompetensiyalarini rivojlantirishdagi o‘rni asosiy tadqiqot predmeti sifatida belgilanadi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

"KELAJAK TEKNOLOGIYALARI VA SUN'IY INTELLEKT"
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-6, 2026

Sun'iy intellekt texnologiyalarining ta'lim jarayoniga kirib kelishi axborot-kommunikatsiya kompetensiyasini rivojlantirish uchun yangi pedagogik imkoniyatlarni yuzaga keltirmoqda. Sun'iy intellekt asosidagi vositalar orqali ta'lim oluvchilar kerakli ma'lumotlarni tezkor izlash, o'quv materiallarini umumlashtirish, savollarga javob topish, matnlarni tahlil qilish, turli fikrlarni taqqoslash va o'z bilimlarini mustaqil tekshirish imkoniyatiga ega bo'lmoqda. Bunda sun'iy intellekt ta'lim oluvchining o'rnini bosuvchi vosita sifatida emas, balki uning mustaqil fikrlashi va axborot bilan ishlash faoliyatini qo'llab-quvvatlovchi texnologik vosita sifatida qaralishi maqsadga muvofiq. Axborot-kommunikatsiya kompetensiyasini rivojlantirishda sun'iy intellektning eng muhim imkoniyatlaridan biri individual ta'limni qo'llab-quvvatlashidir. An'anaviy ta'lim jarayonida barcha ta'lim oluvchilarga bir xil topshiriq va materiallar berilishi mumkin. Sun'iy intellekt asosidagi tizimlar esa ta'lim oluvchining bilim darajasi, ehtiyoji va faoliyat natijalariga mos ravishda qo'shimcha savollar, tushuntirishlar va topshiriqlar taklif qilishi mumkin. Masalan, biror mavzu bo'yicha ma'lumot izlayotgan ta'lim oluvchi sun'iy intellekt vositasidan asosiy tushunchalarni aniqlash, mavzuga oid savollar tuzish yoki murakkab tushunchalarni sodda shaklda izohlash uchun foydalanishi mumkin. Natijada ta'lim oluvchining mustaqil ishlash faolligi ortadi. Shuningdek, sun'iy intellekt ta'lim oluvchilarning axborotni tahlil qilish kompetensiyasini rivojlantirishda ham muhim ahamiyatga ega. Ta'lim oluvchi sun'iy intellekt tomonidan taqdim etilgan javobni tayyor va mutlaq haqiqat sifatida qabul qilmasligi, balki uni boshqa ishonchli manbalar bilan taqqoslashi zarur. Aynan shu jarayon tanqidiy fikrlash, axborotning ishonchliligini baholash va mustaqil xulosa chiqarish ko'nikmalarini shakllantiradi. Demak, sun'iy intellektdan samarali foydalanish nafaqat texnik ko'nikmani, balki axborotga nisbatan mas'uliyatli va tanqidiy munosabatni ham talab etadi.

Axborot-kommunikatsiya kompetensiyasining yana bir muhim jihati raqamli kommunikatsiyani tashkil etish bilan bog'liq. Bugungi ta'lim jarayonida elektron pochta,

"KELAJAK TEKNOLOGIYALARI VA SUN'IY INTELLEKT"
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-6, 2026

videokonferensiya, ta'lim platformalari, messenjerlar, elektron hujjatlar va boshqa raqamli aloqa vositalaridan foydalanish kengayib bormoqda. Sun'iy intellekt ushbu vositalardan foydalanishda ta'lim oluvchilarga matn yaratish, fikrlarni tizimlashtirish, savollar shakllantirish, taqdimot mazmunini tayyorlash va kommunikativ vazifalarni rejalashtirishda yordam berishi mumkin. Bunday faoliyat davomida ta'lim oluvchi raqamli muhitda o'z fikrini aniq, tushunarli va maqsadga muvofiq ifodalashni o'rganadi. Sun'iy intellekt asosida axborot-kommunikatsiya kompetensiyasini rivojlantirish jarayonini bir necha bosqichda tashkil etish mumkin. Dastlab ta'lim oluvchiga muayyan axborot muammosi yoki amaliy vazifa beriladi. Keyingi bosqichda u sun'iy intellekt vositasidan foydalanib dastlabki ma'lumotlarni izlaydi va oladi. Shundan so'ng mazkur ma'lumotlarning mazmuni tahlil qilinadi, boshqa manbalar bilan taqqoslanadi va muhim jihatlar ajratib olinadi. Yakuniy bosqichda esa ta'lim oluvchi o'z xulosasini shakllantirib, uni yozma, og'zaki yoki raqamli shaklda taqdim etadi. Mazkur jarayon axborotni izlashdan boshlab uni qayta ishlash va kommunikatsiya qilishgacha bo'lgan kompetensiyalarni kompleks rivojlantirish imkonini beradi.

XULOSA

Tezisning asosiy xulosasi shundan iboratki, sun'iy intellektning ta'limdagi haqiqiy samarasi undan qanchalik ko'p foydalanishda emas, balki undan qanday pedagogik maqsadda foydalanishda namoyon bo'ladi. Agar sun'iy intellekt faqat tayyor javob olish vositasiga aylantirilsa, ta'lim oluvchining mustaqil fikrlashi va izlanish faolligi pasayishi mumkin. Aksincha, undan savol qo'yish, muammoni tahlil qilish, turli qarashlarni taqqoslash va o'z xulosasini asoslash uchun foydalanish ta'lim oluvchining axborot-kommunikatsiya kompetensiyasini yanada samarali rivojlantiradi. Shunday qilib, sun'iy intellekt texnologiyalaridan pedagogik jihatdan asoslangan foydalanish ta'lim oluvchilarning axborot bilan ishlash, raqamli vositalardan foydalanish, tanqidiy fikrlash, mustaqil ta'lim olish va kommunikativ faoliyatini rivojlantirishga xizmat

“KELAJAK TEKNOLOGIYALARI VA SUN’IY INTELLEKT”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-6, 2026

qiladi. Eng muhimi, sun’iy intellekt ta’lim jarayonida maqsadning o’zi emas, balki zamonaviy kompetensiyalarni shakllantirishga xizmat qiluvchi samarali pedagogik vosita sifatida qaralishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi. “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonun. O‘RQ-637-son, 2020-yil 23-sentabr.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi to‘g‘risida”gi PF-4947-son Farmoni. 2017-yil 7-fevral.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Raqamli O‘zbekiston - 2030 strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PF-6079-son Farmoni. 2020-yil 5-oktabr.
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Sun’iy intellekt texnologiyalarini jadal joriy etish uchun shart-sharoitlar yaratish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-4996-son Qarori. 2021-yil 17-fevral.
5. UNESCO. Artificial Intelligence and Education: Guidance for Policy-makers. Paris: UNESCO, 2021.
6. UNESCO. Guidance for Generative AI in Education and Research. Paris: UNESCO, 2023.
7. UNESCO. AI Competency Framework for Teachers. Paris: UNESCO, 2024.
8. UNESCO. AI Competency Framework for Students. Paris: UNESCO, 2024.
9. European Commission. Digital Education Action Plan 2021-2027: Resetting Education and Training for the Digital Age. Brussels: European Commission, 2020.
10. Redecker C. European Framework for the Digital Competence of Educators: DigCompEdu. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017.

